

Психосоціальні потреби партнерок загиблих або зниклих безвісти військовослужбовців: результати тематичного аналізу серії інтерв'ю

<https://doi.org/10.67242/conference-2026-29>

Світлана Максименко, Зігмунд Фройд Університет Україна,

Київ, Україна

Дар'я Піддубна, Зігмунд Фройд Університет Україна, Київ, Україна

Анастасія Ігнатівська, Зігмунд Фройд Університет Україна,

Київ, Україна

Вступ. Военна втрата в партнерок загиблих військовослужбовців часто виходить за межі індивідуального переживання горя та супроводжується постійною взаємодією із соціальними очікуваннями щодо того, як жінка має проживати втрату (Stroebe & Schut, 1999; Worden, 2018). У сучасних дослідженнях дедалі більше уваги приділяється соціально невизнаному горю (Doka, 1989), моральному регулюванню жіночої поведінки після втрати та соціальній ізоляції молодих вдів (Wilson-Menzfeld et al., 2024). В українському контексті проживання воєнної втрати додатково супроводжується тривалим стресом, бюрократичним навантаженням та необхідністю взаємодіяти із суспільством, яке стигматизує стан жінки яка проживає втрату (Lushchak et al., 2023; Veteran Hub, 2024). Методи. Матеріалом дослідження стали напівструктуровані інтерв'ю з 20 жінками віком від 28 до 56 років, які переживають підтверджену загибель партнера-військовослужбовця. Опрацювання матеріалу проводилося методом рефлексивного тематичного аналізу Braun і Clarke (2006) з індуктивним кодуванням. До аналізу включалися фрагменти, пов'язані з переживанням соціального тиску, зміною соціальної ролі, взаємодією з державними структурами та потребами підтримки після втрати. Усі інтерв'ю були анонімізовані. Дослідження проводилося з дотриманням принципів добровільної участі, конфіденційності та етичної чутливості. Результати. Однією з центральних тем інтерв'ю стало переживання соціального контролю над проживанням втрати. Учасниці говорили про відчуття постійного оцінювання з боку оточення: як вони виглядають, коли починають посміхатися та чи мають право на нові стосунки або повернення до звичного життя. Частина жінок описувала страх повернення до звичного життя, нові стосунки або переживання радості могли сприйматися як зрада пам'яті про чоловіка. Окремою темою стало переживання соціальної невидимості після втрати. Частина учасниць говорила про відчуття, що суспільна увага зосереджується на героїзації загиблого військового, тоді як щоденний досвід тих, хто залишився жити далі, поступово відходить на другий план. У частині інтерв'ю звучала тема несправедливості та відсутності підтримки з боку людей і сімей, яких війна оминула безпосередньо. Для жінок особливо значущими ставали включеність, людська допомога та визнання спільної відповідальності суспільства за наслідки війни. Найбільш підтримувальними учасниці називали практичну допомогу, просту людську присутність та контакт із людьми зі схожим досвідом втрати. Обговорення. Статус «вдови військового» у частині розповідей ніби перекривав інші виміри особистості: потреби, тілесність, втому, агресію, право на майбутнє. Це перегукується з теорією соціальної ідентичності (social identity theory) (Tajfel & Turner, 1979), де належність до певної соціальної категорії впливає на самосприйняття людини та ставлення до неї з боку інших. Соціальний контроль над

«правильним» горюванням може бути осмислений через концепцію соціально невизнаного горя (disenfranchised grief) (Doka, 1989). Учасниці описували напругу навколо того, скільки часу їм «дозволено» бути в жалобі, чи мають вони право на радість, близькість, нові стосунки або повернення до звичного життя. Переживання несправедливості й дистанціювання з боку частини суспільства частково перегукується з концепцією моральної травми (moral injury) (Litz et al., 2009). Для жінок важливою виявлялася не декларативна підтримка, а включеність, людська присутність і готовність розділити частину повсякденного навантаження. Висновки. Після втрати жінка потребує не контролю, оцінювання чи вимоги «триматися», а простору, де її бачать живою людиною – зі складними емоціями, втомою, пам'яттю, потребами й правом на майбутнє. Ці дані звертають увагу в створенні програм психосоціальної підтримки, які працюють не лише з болем втрати, а й із соціальним середовищем навколо жінки: спільнотою, інституціями, родиною та культурними очікуваннями щодо «правильного» горювання. Отримані дані підкреслюють значущість trauma-informed підходів до психосоціальної підтримки, де ключовими стають безпека, передбачуваність, підтримка суб'єктності та відсутність додаткового морального тиску (SAMHSA, 2014). Література Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa> Doka, K. J. (1989). *Disenfranchised grief: Recognizing hidden sorrow*. Lexington Books. Litz, B. T., Stein, N., Delaney, E., Lebowitz, L., Nash, W. P., Silva, C., & Maguen, S. (2009). Moral injury and moral repair in war veterans: A preliminary model and intervention strategy. *Clinical Psychology Review*, 29(8), 695-706. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2009.07.003> SAMHSA. (2014). SAMHSA's concept of trauma and guidance for a trauma-informed approach (HHS Publication No. SMA 14-4884). Substance Abuse and Mental Health Services Administration. <https://www.nctsn.org/resources/samhsas-concept-of-trauma-and-guidance-for-a-trauma-informed-approach> Stroebe, M., & Schut, H. (1999). The dual process model of coping with bereavement: Rationale and description. *Death Studies*, 23(3), 197-224. <https://doi.org/10.1080/074811899201046> Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. In W. G. Austin & S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations* (pp. 33-47). Brooks/Cole.